

HOLLAND FESTIVAL

76

Pianotrio I

Den Haag – Diligentia – dinsdag 8 juni 1976 – 20.15 uur

Pianotrio I

Hephzibah Menuhin, piano
Alberto Lysy, viool
Colin Carr, violoncel

programma

- Wolfgang Amadeus Mozart
1756–1791
- Trio in E gr.t., KV 542 (1788)**
voor piano, viool en violoncel
Allegro
Andante grazioso
Finale: Allegro
- Charles Ives
1874–1954
- Trio (1904–1911)**
voor piano, viool en violoncel
Andante moderato
Tsjaj: Presto
Moderato con moto

pauze

- Johannes Brahms
1833–1897
- Trio in c kl.t., op. 101 (1886)**
voor piano, viool en violoncel
Allegro energico
Presto non assai
Andante grazioso
Allegro molto

Toelichting

Gedurende de laatste eeuwen heeft een aanzienlijke opinieverandering plaatsgevonden van de componist tegenover zijn publiek of beter het publiek. De Renaissance-componist schreef gebruiksmuziek voor het hof of de kerk, direct naar de eisen van de tijd. Langzaam werden daarin veranderingen aangebracht, meestal voorafgegaan, begeleid of gevolgd door diepgaande theoretische tractaten. De gestelde normen konden natuurlijk veranderen, zoals ook het publiek veranderde van hofélite en rijke handelsburgerij naar middenstand en de 'gewone' geïnteresseerde man. Tot de Franse revolutie, dus tot rond Mozarts dood, bleef het beeld van de kleine cultuurminnende en -dragende élite echter bestaan. Als Mozart niet voor zichzelf componeerde, dus voor de abonnementsconcerten in Wenen of de huismuziek met vrienden, dan was óf de kerk (tot 1781 Aartsbisschop Colloredo in Salzburg) óf de Weense adel zijn opdrachtgever; aan hun wensen moest hij voldoen, zonder zijn eigen muzikale uitdrukingskunst te negeren.

Na de Franse revolutie veranderde deze situatie enigszins; de burgerij deelde mee in de cultuur en had haar normen en wensen. De volksliederen gingen een grote rol spelen, evenals de eenvoudige liedachtige melodie. Dit merken we al bij de componisten aan het Napoleontische hof, maar ook bij Beethoven en Schubert. Zij hielden hier bewust rekening mee en danken daaraan hun nog steeds voortdurende populariteit. Brahms ging al weer wat gekunstelder en eigenzinniger te werk. Zijn publiek bestond niet per sé uit alle muziekminnenden; ook de familie Strauss en Bruckner en de groep rond Wagner en Liszt hadden

een eigen publiek. De componist ging steeds meer zijn eigen weg en hield alleen nog rekening met zijn eigen impulsen, hoewel niet blind voor het publiek en de verkoop van zijn muziek. Immers Brahms kon zonder moeite leven van de verkoop van zijn composities en gaf met de jaren minder concerten. Maar de weg die hij zocht bleef dan ook vastgeknoot aan een traditie sedert de grote klassieken. Voor het doorbreken van deze traditie waren andere premisses nodig: een doodlopende weg, de confrontatie met andere culturen of eenvoudig geen traditie. Het eerste overkwam o.a. Schönberg, het tweede Debussy en in zekere mate ook Bartók, terwijl het derde geval de unieke muziek van Charles Ives opleverde. Dat wil geenszins zeggen dat Ives geen traditie gekend heeft of acultureel was opgevoed; integendeel! Zijn eerste symfonie sluit onmiddellijk aan bij Brahms. Maar de traditie was voor hem geen juk op zijn schouders. Zijn vader had hem al geleerd creatief te luisteren naar alle geluiden om hem heen, de fanfares, de claxons, de natuur, enz. Hierdoor ontwikkelde hij een aantal ongekennde mogelijkheden voor het componeren, w.o. aleatoriek en polytonaliteit. Aleatoriek was geen uitvinding van Ives, maar de logische realisering van een toevallige realiteit wanneer verschillende geluidsbronnen zich vrij ten opzichte van elkaar blijken te bewegen. En polytonaliteit is eveneens een realiteit; voor Ives door b.v. verschillende fanfareorkesten die elkaar op straat ontmoeten, terwijl ieder zijn eigen muziek blijft spelen.

Hier komt nog bij dat Ives zich dat kon permitteren, omdat hij zich niets van enig publiek aantrok en zijn geld verdiende als directeur van een verzekeringmaatschappij. Voor hem was het publiek geen noodzaak, maar een uiteindelijke mogelijkheid. Enkele voorbeelden van Ives' eigenzinnige compositietrant vinden we in het Pianotrio (1904-1911); hier treffen we klanken aan die tot na 1945 ondenkbaar waren. Maar de band met de realiteit blijft bestaan, vooral in het Scherzo TSIAJ (This Scherzo Is A Joke; 'a poor Joke' vulde Ives later aan!); vooral de tweede titel 'Medley on the Campus Fance' geeft aan dat het hele arsenaal studentenliederen uit Ives' studietijd in Yale erin verwerkt is. Marsen, Dixieland en quasi-religieuze melodieën wisselen elkaar in bonte kleuren af, vaak met de meest vreemde harmonisaties, waardoor de indruk wordt gewekt dat je gewoon even voorbij loopt, langs open ramen waar van alles gezongen wordt. Ives heeft dit gehoord en in weerbarstig graniet gezet; de geïnteresseerde luisteraar is nu, anno 1976, nog nauwelijks in staat de complexiteit van dit graniet te doorzien en naar waarde te schatten. Hierdoor is de muziek van Charles Ives in veel opzichten uniek, als technische prestatie, als klankwerk en in de keuze van haar publiek, dat zeer selectief is en naarstig op uitbreiding wacht.

Leo Samama

Hephzibah Menuhin

Hephzibah Menuhin werd te San Francisco geboren en begon, evenals haar oudere broer Yehudi op uitzonderlijk jonge leeftijd haar muzikale studie. Zij gaf reeds op achtjarige leeftijd haar eerste openbare concert. Hierna vertrokken haar ouders naar Europa, waar Hephzibah kennis maakte met de pianist Rudolf Serkin, die haar sterk beïnvloedde. Zij studeerde in Parijs nog bij Marcel Ciampi. Vervolgens concerteerde Hephzibah samen met haar broer in nagenoeg alle muziekcentra van Europa en de Verenigde Staten.

Haar huwelijk maakte een voorlopig einde aan haar tournees met Yehudi en zij vertrok met haar man naar Australië. Zij speelde daar met alle orkesten, maakte een tournee door Nieuw Zeeland met het Griller Kwartet en introduceerde in Australië het Tweede pianoconcert van Bartók.

Zij bezocht ondertussen Israël en Europa en besloot vervolgens zich weer in Europa te vestigen. Vanuit haar woonplaats Londen volgden weer uitgebreide tournees met haar broer én als soliste.

Hephzibah Menuhin besteedt een groot gedeelte van haar vrije tijd aan sociale doeleinden.

Alberto Lysy

Alberto Lysy werd in 1935 te Buenos Aires (Argentinië) geboren. Hij studeerde aldaar bij Ljerko Spiller. Nadat hij op 17-jarige leeftijd reeds verscheidene prijzen had gewonnen, vertrok hij naar Europa om zijn studie daar voort te zetten.

In 1955 was Lysy prijswinnaar van het Internationale Concours Reine Elisabeth te Brussel.

Yehudi Menuhin, die in de jury zat, was dermate onder de indruk van het spel van de jonge Lysy, dat hij besloot hem onder zijn hoede te nemen. Lysy nam zijn intrek bij de familie Menuhin en studeerde enkele jaren onder Yehudi Menuhins leiding.

Alberto Lysy is sindsdien over de gehele wereld opgetreden. Van groot belang voor zijn verdere carrière waren ongetwijfeld een zeer succesvolle tournee door Rusland en twee tournees door de Verenigde Staten, die uitermate gunstig door de pers werden beoordeeld.

Alberto Lysy heeft o.a. met de New York Philharmonic, London Symphony, London Philharmonic, het Residentie-Orkest en het Amsterdams Philharmonisch Orkest gespeeld onder leiding van o.a. Pierre Boulez, Colin Davis, Jean Fournet, Sir Adrian Boult, Jean Martinon, Moshe Atzmon en Igor Markévitch. Tevens nam hij deel aan bijna alle belangrijke festivals, waar hij samen met oa. Casals, Menuhin, Nadia Boulanger en Benjamin Britten musiceerde.

Alberto Lysy leidt jaarlijks meester cursussen in Italië en is tevens artistiek leider van de Académie Internationale de Musique de Chambre.

Colin Carr

Colin Carr werd in Liverpool geboren en vanaf zijn achtste jaar werd hij opgeleid aan de Yehudi Menuhin-school bij Christopher Bemting en Maurice Gendron. Reeds tijdens zijn studietijd trad hij op in geheel Engeland, o.a. ook op de festivals van Aldeburgh en Brighton, verder concerteerde hij in het Zwitserse Gstaad en hij maakte twee tournees door de Verenigde Staten. In juni 1974 won hij het Royal Overseas League Music Festival en in november speelde hij tezamen met Yehudi Menuhin het Dubbelconcert van Brahms. Hij trad op voor de BBC-televisie en de Nederlandse radio. Nadat hij in 1975 de Lambeth Music Award had gewonnen, gaf hij een recital in de Purcell Room in Londen. Momenteel zet hij zijn studie voort bij William Pleeth. Behalve voor de radio trad hij in Nederland op bij het Limburgs Symfonie Orkest en het Nederlands Kamer Orkest.